

פרשת בלק

(כב מא) וַיְהִי בַבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת בְּלָק אֶת בְּלָעַם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹת בְּעַל וַיֵּרָא מִשָּׁם קֶצֶה הָעַם:
 ע"י רמב"ן: ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם היה מעלה אותו במקום שיראנו כדי
 שיתכוין אליו בקללתו ולא תפרד נפשו מהם כי אלה מכחות הנפש להיות דבקה בעת
 הראיה²⁰⁵⁵ כידוע מענין החכמים (ב"ק קיז א) דלו לי גבינאי דבעינא למחזייה דלו ליה יהב
 ביה עיניה ונח נפשיה והגיד הכתוב כי לא ראה כל המחנה כי היו חונים ארבעה דגלים
 לארבע רוחות השמים ובפעם השנית אמר לו בלק (להלן כג יג) אפס קצהו תראה וכלו לא
 תראה לומר גם בפעם הזאת לא תראהו כלו אם הוא הדבר המונע ממך קללתו אבל קבנו
 לי משם אם תוכל כי אין לי מקום להראותו כלו משם חשב בלק אולי יש באחת הקצוות דגל
 אנשים צדיקים וטובים אשר אין השם חפץ דכאו ויתכן לפרש עוד כי בפעם הראשון ראהו
 כלו כי במות בעל מקום גבוה וראו שניהם משם קצה העם ובנו שם המזבחות והלך בלעם
 אל ראש הגבעה אשר בהר ההוא וראהו כולו וזה טעם וילך שפי (להלן כג ג) שהלך אל שפי
 שבו בדברי ר"א.

ע"י ר' בחיי: וירא משם קצה העם ולא כלם לפי שהיו חונים בארבע רוחות השמים והיה
 בלק מתכוין בכל פעם ופעם להעלות את בלעם במקום גבוה שיראה העם משם ויתכוון
 אליהם בכח ההבטה שיביט בהם כי זה מכחות הנפש וכענין הנזכר בדברי רז"ל (ב"ק קיז א)
 דלי גבינאי דבעינא למחזייה דלי ליה יהב ביה עיניה ונח נפשיה וטעם הענין הזה שהיה נהוג
 אצל החכמים ז"ל היה מפני חלישות דעתו של החכם השלם שאי אפשר לו בלא הרחור
 תורה ואפילו רגע ומתוך שמחלישין דעתו ומחשבתו נפסקה מהחכמה שהוא מחשב בה
 תמיד ומי שגורם לו כן הרי הוא כמקצין בנטיעות²⁰⁵⁶ וראוי שתחול הקללה עליו ומזה אמר
 הכתוב (קהלת י ט) בוקע עצים יסכן בם כי הגורם להפסיק ולבקע החכמה שהיא עין חיים
 ראוי שיסתכן בעצמו אף על פי שמצינו בחסידי עליון גדולים בחכמה שאין דבורם וחלישות
 דעתם עושה רושם כי הענין הוא סגולה בנפש ומלבד חכמת האדם צריך עוד שתהיה סגולה
 זו בנפשו השכלית וכאשר יצטרפו בו שני דברים הללו שתהיה החכמה נמועה בו והסגולה
 הזאת בנפשו אז יפליא לעשות בכל מי שיחליש דעתו להיותו נכוה בגחלתו.

סא מאיר הרמב"ן ור' בחיי

²⁰⁵⁵ והענין כי העינים הם בסוד נ"ה שהם הגבורות והם בחינ' עינים העליונים וכן ראה גימ' גבורה
 ובזה היו מביטים והיו הרשעים מתים וזהו רק בעיניך תביט תיכף ושלומת רשעים תראה שנעשים
 ע"י פעולות הגבורות כי כאשר תביט בעיניך שהם כח הגבורות בראה לבד הם מתים כשנשלם בהם
 פעולות הגבורות העליונים ככוונה הנז' ובהבטה תראה נקמות והקדמונים היו ממיטים בהבטת
 עיניהן לבד בלי חרב וכלי זיין וענין זה אין הקב"ה מניח לכל אדם שיעשה זה אלא לחכמים של אותו
 הדור [לצדיקים הראשונים - שעה"פ תהלים] שהיתה תורתן אומנתן והוא רמוז בכאן 'תביט 'ושלומת
 'רשעים' תראה ר"ת תורת ר"ל כי מי שתורתו אומנתו יעשו השלמת פעולתם ברשעים (ספר לקוטי
 תורה - ספר תהלים). עוד אמר הפסוק כי ב"ה ה' צור עולמי' ר"ל כי בשם הזה שהוא יר"ד ה"א צייר
 כל העולמות. והנה שם זה הוא למעלה בראש במקום הנשמה וסימנך כל הנשמה תהלל י"ה הללויה
 ירצה עם כל נשימה ונשימה תהלל יה לפי שהשם הזה הוא העינים של מעלה ובשם הזה היו הגדולים
 מביטים בעיניהם ברשעים ועושים אותם גל של עצמות ובשם הזה הכה מרע"ה את המצרי וכן אמר
 משה לדתן למה תכה רעך ר"ל מלת תכ"ה שרמז לשם כה"ת בהפוך אתון ואמיתת הדברים הוא דע
 כי השם הזה של י"ה כשהוא במלואו מכה את הה"א במספר היו"ד יעלה כמספר זה שם כה"ת (שער
 מאמרי רז"ל - מסכת שבת). כבר ידעת שם אמג"ל שהוא אותיות כד"ט המתחלפות מן לה"י של
 אלה"ם כי א"ם אינם נזכרים. והנה אלהים הוא מדת הדין והאש אוכלת הבשר ונשארו עצמות וזהו
 גל עצמות (לקוטי הש"ס ברכות). ודע כי בהיות החסידים מדבקים מחשבתם בעליונים כל דבר שהיו
 מחשבים בו ומתכוונים עליו באותה שעה, היה מתקים אם טוב ואם רע. וז"ש רז"ל נתן עיניו בו
 ונעשה גל של עצמות (שערי קדושה ח"ד ש"ג). כשהעינים נחלשים הם כולו סומק ואפי' החוור
 שבעינים מתלהט בסומקא ומזה תבין מה שנא' בכ"מ נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות כי הצדיקים
 הגדולים ששורשם בז"א כשמסתכלים ברשעים בדרך נקמה גורמים לפקחו דעינין דז"א בגוון סומק
 ועי"ז הם נענשים (ב"ע סט ע"א).

²⁰⁵⁶ ע"י בזה ברמב"ן בראשית יא ב

(כג ד) ויקר אלהים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבחה:

וע"ד הקבלה את שבעת המזבחות ערכתי מה שעשה מהם שבעה ומה שהזכירם בה"א הידיעה הכל בהשגחה גמורה וכוונה ידועה כי בלעם ברוב חשקו לקלל רצה להמשיך רצון מהמחשבה הטהורה אל כל השבעה²⁰⁵⁷ ולהשפיע בהם כח ולא הספיק אצלו שיעשה מזבח אחד ועשה שבעה מזבחות כדי שיפעלו כל המדות רצונו ויספיקו מחשבתו בהמשכת הרצון ועלו קרבנותיו בהשלישה המקומות מ"ב²⁰⁵⁸.

והנה שבעת המזבחות האלה הם שבעת ימי בראשית ושבעה נרות המנורה והם הנקראים צרור החיים²⁰⁵⁹ כי הם ענין מיוחד למעלה מתפרד למטה לפי המקבלים וזה באור הכתוב את שבעת המזבחות של מעלה ערכתי למטה.

(כג טז) ויקר ה' אל בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר:

ע"י רמב"ן: ויקר ה' אל בלעם עתה לכבוד ישראל עלה האיש הזה להתנבא במדת רחמים בשם הגדול אשר נגלה למשה²⁰⁶⁰ כי עד עתה נאמר בו ויקר אלהים (פסוק ד) ויבא אלהים (לעיל כב ט) ועתה ידע כי לא יוכל לקללם בשום ענין בעבור כי במדת רחמים יחונן עליהם כי עד עתה כשהיה שומע במדת הדין היה חושב למצוא להם עלה בעון אשר הטאו כענין ויהפך להם לאויב הוא נלחם בהם (ישעיה סג י) או שתבא עליהם רעה מאת ה' לא ינצלו ממנה במדת הדין וזה טעם וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל (להלן כד א) כי גם ה' יתן הטוב בברכה והמשכיל יבין.

(כג כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו:

ע"י ר' בחיי: וע"ד הקבלה ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו לפי שיציאת מצרים היתה בכח גדול וביד חזקה²⁰⁶¹ והוא דבר משה שאמר (שמות לב יא) אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה לכך הזכיר כאן ה' אלהיו עמו ה' שהוא אלהיו והוא כח גדול. ותרועת מלך בו הוא יד חזקה ולזה סמך מיד אל מוציאם ממצרים וזהו שתרגם אונקלוס ושכינת מלכהון והוא מלשון רעיא והיא הכלה²⁰⁶² שבשיר השירים וזה מבואר.

(כד א ב) וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו: וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכב לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים:

ע"י רמב"ן: ואמר אשר מחזה שדי יחזה כי ראה עתה באיספקלריא המאירה²⁰⁶³ כנביאים הראשונים²⁰⁶⁴ שאמר בהם (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי או

ס מאיר הרמב"ן ור' בחיי

²⁰⁵⁷ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 247, פרשת נח הערה 355 ופרשת לך לך הערה 406, וע"י אריכות ויקרא א ט.

²⁰⁵⁸ ע"י רבינו בראשית א ב.

²⁰⁵⁹ ע"י דברי רבינו בראשית ה כד.

²⁰⁶⁰ ע"י פרשת וארא הערה 955.

²⁰⁶¹ ע"י דברי רבינו שמות לג יג.

²⁰⁶² ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 7.

²⁰⁶³ ע"י לעיל פרשת בראשית הערה 21.

²⁰⁶⁴ ע"י גר"א משלי כב יב ז"ל: הדבר הכל א' אבל השכל צריך להיות בב' דברים הנ"ל ולכן ברא הקב"ה באדם ב' עיניים א' לחכמה בתורה וא' לענייני העולם כנ"ל והפה הוא א' וכן בנביאים ה' במדרגת העיניים ב' רואה וחווה והם נביאים ראשונים ונביאים אחרונים כי הראשונים ראו באספקלריא המאירה לכן היו נקראים רואים כמ"ש לפנים היו קורין לנביא רואה ונביאים האחרונים ראו באספקלריא שאינה מאירה לכן כתיב בנבואתם חזון שהוא תרוגם של מראה ופחות ממנו.

במדרגה למטה מהם כי מחזה שדי איננו שדי והנה הם יראו באל שדי והוא יחזה במחזה של שדי והנה היו שתי מדרגות למטה מהם וע"כ קרא עצמו גלוי עינים שהיא מדרגת בני הנביאים כמו שנאמר (מ"ב ו כ) ה' פקח את עיני וגו' וכבר נאמר כן בבלעם עצמו בראיית המלאך (לעיל כב לא) ויגל ה' את עיני בלעם ולא תחשוב בזה זולת מה שפירשנו מפני מאמר רבותינו שאמרו בספרי (ברכה לט) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ואיזה זה בלעם אלא הפרש יש בין נבואת משה לנבואת בלעם, משה לא היה יודע מה מדבר עמו ובלעם היה יודע מה מדבר עמו שנאמר נאום שומע אמרי אל משה לא היה יודע מתי מדבר עמו שנאמר (לעיל ז פט) מדבר אליו ובלעם היה יודע מתי מדבר עמו שנאמר ויודע דעת עליון משה היה מדבר עמו מעומד שנאמר (דברים ה כח) ואתה פה עמוד עמדי ובלעם היה מדבר עמו שהוא נופל שנאמר נופל וגלוי עינים משל לטבחיו של מלך יודע כמה הוצאות יוצאות למלך על שולחנו.

(כד ה) מַה טוֹבו אֶהְיֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל:

עי' ??? - וע"ד הקבלה מה טובו אהליך יעקב למעלה והוא שדרשו רבותינו ז"ל (בר"ר סח יח) צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד ומלת טובו מלשון (שמות ל ז) בהטיבו את הנרות²⁰⁶⁵ ואהליך מלשון (איוב כט ג) בהלו נרו²⁰⁶⁶ והאל"ף נוספת ופירושו אור משכנותיך ישראל למטה שהם מושכים כח מן הטוב והתבונן איך הזכיר לשון טובו באהליך ובמשכנותיך סמך לו מיד כנחלים נטיו ולשון נטיה נופל על דבר גשמי ויחזור למשכנותיך כי המשכנות היו נטוים.

Section break

סג מאיר הרמב"ן ור' בחיי

²⁰⁶⁵ עי' ספר הפליאה (&): כ"י היא המקבלת מה' היות אחרונות טו"ב הט' אורות הבאים בו' הוא משך הו' מב' חכמה עלאה וכו', ומלת טוב מלשון בהטיבו את הנרות. ועי"ש (&): טוב הוא יסוד עולם וכו', א"ל ר' מה פירוש טוב, א"ל אליהו ז"ל אמר בפיו בהטיבו את הנרות תרגומו באדלקותיה. והנה כוונת הענין נדלק האור כמדליק נר מנר, והנה הוא השדרה ונתן הכח להויות להמשך ולהתפשט ר"ל ה' ספירות אחרונות, וזהו כי טובים דודיך מייך, ר"ל ריבוי האור, ר"ל לכל הספירות.
²⁰⁶⁶ עי' תיקו"ז סז ע"ב: דישראל אינון פתילה אורייתא משחא שכינתא שרגא הדא הוא דכתיב (איוב כט ג) בהלו נרו עלי ראשי.